

[Strona Główna](#) > ... > [Twoje Prawa](#) > [Prawa Podstawowe](#) > [Biznes a Prawa Człowieka](#) > [Scotland](#)

Biznes a prawa człowieka

Autor treści:

Szkocja

Szkocja

1. Z jakiej ochrony sądowej korzystam w tym kraju jako ofiara naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy ta ochrona obejmuje odszkodowanie?

Ustawa z 1998 r. o Szkocji (Scotland Act 1998) zawiera wymóg, zgodnie z którym wszystkie akty ustawodawcze uchwalane przez parlament szkocki oraz wszystkie akty wykonawcze przyjmowane przez członków rządu szkockiego muszą być zgodne z prawami zawartymi w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC). Ustawa z 1998 r. o prawach człowieka (Human Rights Act 1998) zabrania organom władzy publicznej w Szkocji działania w sposób sprzeczny z prawami przewidzianymi w konwencji. W przypadku naruszenia praw człowieka sądy szkockie są właściwe do rozpoznawania spraw w tym przedmiocie oraz do zasądzania odszkodowań.

W ustawie z 2006 r. o spółkach (Companies Act 2006) ustanowiono podstawę prawną zakładania i prowadzenia spółek. Biuro Koronne i Prokuratura Generalna (Crown Office and Procurator Fiscal Service, COPFS) może wnosić do sądów szkockich sprawy przeciwko szkockim przedsiębiorstwom, w przypadku gdy istnieją dowody popełnienia przestępstwa.

W szkockiej ustawie z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku (Human Trafficking and Exploitation (Scotland) Act 2015) skonsolidowano i wzmocniono obowiązujące w Zjednoczonym Królestwie prawo karne w zakresie handlu ludźmi i wyzysku oraz podniesiono status ofiar i zwiększono udzielane im wsparcie.

Wspomniana ustawa zawiera przepisy ustanawiające jedną kategorię przestępstwa handlu ludźmi, obejmującą wszystkie typy wyzysku osób pełnoletnich i małoletnich; ustanowiono na jej mocy okoliczności obciążające związane z handlem ludźmi, które mają zastosowanie w przypadku popełnienia innych przestępstw; a także zmieniono status odrębnego dotychczas przestępstwa niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej.

Art. 4 ustawy z 2015 r. przewiduje przestępstwo niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej, które należy interpretować zgodnie z art. 4 EKPC.

Spółki posiadające osobowość prawną (np. spółka kapitałowa), stowarzyszenia i spółki osobowe mogą ponosić odpowiedzialność karną za przestępstwo handlu ludźmi lub za przestępstwo, o którym mowa w art. 4 ustawy z 2015 r. Art. 39 ustawy z 2015 r. stanowi, że odpowiednie osoby w takim podmiocie (np. dyrektor) również mogą ponosić odpowiedzialność karną za wymienione powyżej przestępstwo.

Zgodnie z wymogami przewidzianymi w ustawie z 2015 r. Prokurator Generalny Szkocji (Lord Advocate) wydał zalecenia dla prokuratorów dotyczące ścigania karnego domniemanych lub potwierdzonych ofiar przestępstwa handlu ludźmi oraz przestępstwa z art. 4 (niewolnictwo, poddaństwo oraz praca przymusowa lub obowiązkowa). COPFS w dalszym ciągu stosuje się do tych zaleceń w celu zapewnienia, aby ofiary nie były ścigane w związku z przestępstwami popełnionymi wskutek tego rodzaju przestępstw popełnionych na ich szkodę.

Rzecznik Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych w Szkocji (Scottish Public Services Ombudsman) ma szerokie uprawnienia. Rzecznik bierze udział w ostatnim etapie postępowania dotyczącego skarg na działania

większości organów publicznych w Szkocji powstałych wskutek dewolucji. Sprawuje on również niezależną kontrolę nad Szkockim Funduszem Świadczeń Socjalnych (Scottish Welfare Fund) i jest uprawniony do uchylania i zmiany decyzji wydanych przez rady w sprawie wniosków o zasiłek przystosowawczy (*Community Care Grant*) i o zasiłek w sytuacji nadzwyczajnej (*Crisis Grant*). Rzecznik odgrywa bardzo ograniczoną rolę w zakresie odszkodowań. Zazwyczaj wydaje zalecenia skierowane do służb publicznych, których dotyczy skarga. Prawa i obowiązki rzecznika określono w szkockiej ustawie z 2002 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych (Scottish Public Services Ombudsman Act 2002).

Osoba, która uważa, że doszło do naruszenia jej praw człowieka, może również skorzystać z niezależnej porady prawnej.

2. Czy w tym kraju istnieją specjalne przepisy dotyczące rażących przypadków łamania praw człowieka? Czy przepisy te mają zastosowanie do przestępstw przeciwko środowisku lub poważnych przypadków wyzysku pracowników?

W szkockim oświadczeniu w sprawie praw i obowiązków dotyczących gruntów (Scottish Land Rights and Responsibilities Statement), ogłoszonym przez rząd szkocki zgodnie z wymogami określonymi w szkockiej ustawie z 2016 r. o reformie gruntowej (Land Reform (Scotland) Act 2016), sformułowano sześć zasad mających wesprzeć kształtowanie polityki gruntowej w Szkocji. Pierwsza z tych zasad jest następująca: „Ogólne ramy w zakresie praw, obowiązków i polityki publicznej związanych z gruntami powinny być zgodne z odpowiednimi prawami człowieka związanymi z gruntami i sprzyjać wykonywaniu i promowaniu tych praw, służyć interesowi publicznemu i przyczyniać się do dobrobytu oraz równoważyć interesy sektora publicznego i prywatnego. Ramy te powinny wspierać zrównoważony rozwój gospodarczy, sprzyjać ochronie środowiska i poprawie jego stanu, a także wspierać dążenia do osiągnięcia sprawiedliwości społecznej oraz budowania sprawiedliwszego społeczeństwa”.

Zgodnie z ustawą z 2016 r. szkocki ministrowie mają obowiązek dokonywać regularnego przeglądu wspomnianego oświadczenia i przedstawiać sprawozdania parlamentowi.

Informacje na temat handlu ludźmi i wyzysku można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 1.

3. Jestem ofiarą naruszenia praw człowieka wynikającego z działalności europejskiej korporacji transnarodowej, które miało miejsce poza Unią Europejską. Czy mam dostęp do wymiaru sprawiedliwości w tym kraju, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE? Na jakich warunkach mogę wysuwać roszczenia w związku z naruszeniem moich praw? Gdzie mogę znaleźć dodatkowe informacje?

Konkretne środki prawne dostępne w przypadku naruszenia prawa człowieka będą zależały od tego, czy dane prawo zostało przewidziane w prawie zwyczajowym (*common law*) czy w prawie stanowionym.

Art. 2 szkockiej ustawy z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku przewiduje stosowanie kategorii przestępstwa handlu ludźmi do czynów popełnionych w Zjednoczonym Królestwie i poza jego terytorium, aby odzwierciedlić fakt, że handel ludźmi może wiązać się z działaniem podejmowanym w całości lub częściowo poza terytorium Szkocji.

Ustawa z 2015 r. również przewiduje, że obywatel Zjednoczonego Królestwa, osoba fizyczna, która w chwili popełnienia przestępstwa miała miejsce zwykłego pobytu w Szkocji, lub osoba prawna utworzona na podstawie prawa kraju będącego częścią Zjednoczonego Królestwa popełnia przestępstwo wyzysku ludzi niezależnie od miejsca popełnienia czynu. To, czy osoba ma miejsce zwykłego pobytu w Szkocji, ustala się w świetle wszystkich faktów i okoliczności sprawy. Jakakolwiek inna osoba popełnia przestępstwo handlu ludźmi wyłącznie wówczas, gdy którykolwiek element czynu popełniono w Zjednoczonym Królestwie lub gdy czyn popełniono, mając na względzie przybycie lub wjazd osoby na terytorium Zjednoczonego Królestwa, opuszczenie przez nią terytorium Zjednoczonego Królestwa bądź jej podróżowanie po terytorium Zjednoczonego Królestwa.

4. Czy rzecznicy praw człowieka, organy ds. równości lub krajowe instytucje praw człowieka pomagają ofiarom naruszeń praw człowieka dokonywanych przez europejskie korporacje transnarodowe poza Unią Europejską? Czy organy te mogą zbadać moją sprawę, jeżeli nie jestem obywatelem UE i nie mieszkam w UE? Czy w tym kraju są inne służby (takie jak inspektorat ochrony środowiska lub inspekcja pracy), które mogą zbadać moją sprawę? Gdzie mogę znaleźć informacje o moich prawach?

Otoczenie regulacyjne przedsiębiorstw w Szkocji pod wieloma względami przypomina otoczenie istniejące w pozostałych krajach będących częścią Zjednoczonego Królestwa i w Europie, a działania wielu organów regulacyjnych skupiają się na działalności gospodarczej. Ich uprawnienia wykonawcze polegają głównie na nakładaniu sankcji na przedsiębiorstwa, a nie na zapewnianiu wsparcia ofiarom. Niemniej w przypadku gdy z działalnością gospodarczą wiąże się element przestępczy, uruchamia się odpowiednie mechanizmy za pośrednictwem policji i innych organów rządowych.

W Szkocji funkcjonują dwie krajowe instytucje ochrony praw człowieka (National Human Rights Institutions, NHRI):

- [Szkocka Komisja Praw Człowieka](#) (Scottish Human Rights Commission, SHRC) oraz
- [Komisja ds. Równości i Praw Człowieka](#) (Equality and Human Rights Commission, EHRC).

Obie komisje mają uprawnienia z zakresu praw człowieka i obie odgrywają istotną, lecz odmienną rolę w promowaniu i monitorowaniu przestrzegania na szczeblu krajowym praw człowieka uznanych na arenie międzynarodowej. Zakres uprawnień obu komisji opisano na ich stronach internetowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich do spraw Usług Publicznych w Szkocji bierze udział w ostatnim etapie postępowania dotyczącego skarg na działania większości organów publicznych w Szkocji powstałych wskutek dewolucji. Rzecznik jest w swojej działalności niezawisły i nie podlega zwierzchnictwu ani kontroli żadnego z członków rządu szkockiego ani posłów do parlamentu szkockiego. Rozpatrując sprawę, rzecznik może zbadać zarzuty naruszenia praw człowieka. Mało prawdopodobne jest, aby europejska korporacja transnarodowa wchodziła w skład zamkniętego katalogu podmiotów, na które można składać skargi do rzecznika. Rzecznik może rozpatrywać skargi na usługi świadczone w sektorze prywatnym lub wolontariackim, jeżeli usługi te są świadczone w imieniu podmiotu podlegającego jego właściwości.

Ponadto art. 9 ust. 4 i 5 szkockiej ustawy z 2002 r. o rzeczniku praw obywatelskich do spraw usług publicznych określa, kto może wnieść skargę do rzecznika. Skargę może wnieść wyłącznie osoba zamieszkująca w Zjednoczonym Królestwie w chwili złożenia skargi lub osoba, która przebywała w Zjednoczonym Królestwie w czasie, gdy podejmowane były działania będące przedmiotem skargi.

5. Czy w tym kraju nakłada się na europejskie korporacje transnarodowe obowiązek ustanowienia mechanizmów rozpatrywania skarg lub zapewnienia usług mediacji w sprawach naruszeń wynikających z ich działalności gospodarczej? Czy obowiązek ten ma również zastosowanie do naruszeń, które miały miejsce poza Unią Europejską? Kto odpowiada za monitorowanie takich działań w tym kraju? Czy są dostępne oficjalne raporty zawierające informacje o funkcjonowaniu tych systemów?

W Zjednoczonym Królestwie utworzono Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) do spraw Wytycznych OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, które stanowią zbiór zaleceń dotyczących odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej, w tym praw człowieka. Utworzony przy Departamencie Handlu Międzynarodowego brytyjski KPK odpowiada za podnoszenie poziomu świadomości w zakresie wytycznych OECD oraz za wdrażanie powiązanego mechanizmu rozpatrywania skarg. Jeżeli przedsiębiorstwo narusza wytyczne OECD, dowolna

zainteresowana strona, w tym pracownicy lub ich związki zawodowe oraz społeczności, na które działania przedsiębiorstwa mają wpływ, może wnieść skargę do punktu kontaktowego. Zadaniem punktu kontaktowego jest mediacja w celu osiągnięcia porozumienia między stronami, lecz w przypadku gdy nie jest to możliwe, publikuje on i rozpowszechnia publicznie ustalenie dotyczącego tego, czy przedsiębiorstwo działało zgodnie czy niezgodnie z wytycznymi. Informacje dotyczące wnoszenia skarg można znaleźć na [stronie internetowej punktu kontaktowego](#).

Usługi doradcze i mediacyjne w Zjednoczonym Królestwie świadczą również [Biura Porad Obywatelskich \(Citizens Advice Bureaux\)](#) i [Służba Doradztwa, Pojednania i Arbitrażu \(Advisory, Conciliation and Arbitration Service\)](#).

6. Czy mam szczególne prawa, jeżeli jestem bezbronną ofiarą i chcę dochodzić roszczeń z tytułu naruszeń praw człowieka w kontekście biznesu? Czy przysługuje mi prawo pomocy, a jeżeli tak, to na jakich warunkach? Jakie koszty zostaną pokryte w ramach prawa pomocy? Czy prawo pomocy przysługuje mi na takich samych warunkach, jeżeli nie jestem obywatelem UE lub nie mieszkam w UE?

Dzięki pomocy prawnej finansowanej ze środków publicznych osoby niedysponujące wystarczającymi środkami mogą dochodzić swoich praw przed sądem lub pokryć koszty zastępstwa procesowego.

Przy składaniu wniosku o pomoc prawną na podstawie szkockiej ustawy z 1986 r. o pomocy prawnej nie obowiązuje wymóg związany z zamieszkiwaniem w Szkocji. Wyróżnia się dwa rodzaje pomocy prawnej dostępnej w sprawach na gruncie prawa cywilnego:

(i) w postaci porad i pomocy (*Advice and Assistance*) – w tym przypadku prawnik (*solicitor*) może udzielić porady, wystosowywać zapytania i prowadzić korespondencję z innymi osobami w imieniu klienta. Ten rodzaj pomocy jest dostępny w sprawach z zakresu prawa szkockiego (w tym prawa Zjednoczonego Królestwa mającego zastosowanie do Szkocji), lecz co do zasady nie można z niego skorzystać w celu popierania powództwa przed sądem;

(ii) pomoc prawna w sprawach cywilnych (*Civil Legal Aid*) jest dostępna w przypadku postępowań toczących się przed sądami szkockimi.

Oba rodzaje pomocy prawnej podlegają ustawowym kryteriom kwalifikowalności. Warunkiem ubiegania się o poradę i pomoc (*Advice and Assistance*) jest spełnienie kryterium finansowego. Kryteria kwalifikowalności stosowane w przypadku osób ubiegających się o pomoc prawną w sprawach cywilnych (*Civil Legal Aid*) są spójne i przejrzyste – złożone wnioski muszą spełniać kryteria przewidziane w ustawie. Pierwsze dwa kryteria dotyczą wymogów formalnych wniosku. Należy wskazać podstawę prawną ubiegania się o pomoc prawną w danej sprawie („uprawdopodobnienie żądania”) oraz wykazać, że przeznaczenie środków publicznych na ten cel jest zasadne. Trzecie kryterium dotyczy sytuacji finansowej wnioskodawcy.

Dodatkowe informacje można uzyskać na stronie internetowej [Szkockiego Urzędu ds. Finansowej Pomocy Prawnej](#).

Na mocy art. 9 szkockiej ustawy z 2015 r. o handlu ludźmi i wyzysku ludzi szkoccy ministrowie są uprawnieni do ustalania okresu, przez który osoby pełnoletnie muszą otrzymywać wsparcie i pomoc, w przypadku gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że padły ofiarą przestępstwa handlu ludźmi i wyzysku. Przepisy wykonawcze, które weszły w życie z dniem 1 kwietnia 2018 r., stanowią, że wspomniany okres wsparcia wynosi 90 dni i wiąże się z udzielaniem wsparcia i pomocy między innymi w zakresie:

- zakwaterowania,
- czynności życia codziennego,
- konsultacji lekarskich i leczenia (w tym diagnozy psychologicznej i leczenia psychologicznego),
- tłumaczenia ustnego i pisemnego,
- doradztwa,
- porad prawnych,

- informacji na temat innych usług dostępnych dla osób pełnoletnich,
- repatriacji.

Na mocy art. 10 ustawy z 2015 r. szkocky ministrowie są uprawnieni do przyjmowania aktów wykonawczych dotyczących wsparcia i pomocy, których można udzielić osobie pełnoletniej, która padła ofiarą – lub co do której istnieje domniemanie, że padła ofiarą – niewolnictwa, poddaństwa oraz pracy przymusowej lub obowiązkowej. W dniu 1 kwietnia 2018 r. weszły w życie przepisy wykonawcze przewidujące, że procedura ustalania, czy osoba pełnoletnia padła ofiarą takiego przestępstwa, udzielone wsparcie i pomoc, jak również okres, na jaki zostają udzielone, powinny być takie same jak w przypadku ofiary przestępstwa handlu ludźmi i wyzysku.

Rząd szkocki zawarł umowy o finansowaniu z [organizacją Migrant Help](#) (zapewniającą wsparcie pełnoletnim ofiarom handlu ludźmi i wyzysku innym niż kobiety, które padły ofiarą handlu ludźmi na potrzeby seksualnego wykorzystywania w celach komercyjnych) oraz [organizacją Trafficking Awareness Raising Alliance](#) (zapewniającą wsparcie kobietom, które padły ofiarą handlu ludźmi na potrzeby seksualnego wykorzystywania w celach komercyjnych). Organizacja [Anchor Service](#), utworzona przy oddziale narodowego funduszu zdrowia NHS Greater Glasgow and Clyde, ma również za zadanie udzielać wsparcia psychologicznego wszystkim pełnoletnim ofiarom handlu ludźmi i wyzysku zidentyfikowanym w Szkocji.

■ Ostatnia aktualizacja: 30/07/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwe państwo członkowskie. Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. Komisja Europejska nie przyjmuje żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do danych lub informacji, które niniejszy dokument zawiera, lub do których się odnosi. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.